

100 вражень однієї виставки

Якщо говорити про мистецькі виставки, то я радше звичайна глядачка, випадкова перехожа, яка забігає до виставкової зали коли під настрій, коли бо є вільний час, коли щоб перечекаати негоду чи перебути черговий межовий стан, а коли й просто, бо по дорозі. Я не відстежую, що та коли має експонуватися, але якщо маю можливість то заходжу – найчастіше після відкриттів, коли майже немає людей і у спокої можна постояти і порозглядати мистецьку правду. І у тиші полотен подумати про правду свою, письменницько-книжну.

З виставкою «Автопортрети», яку можна оглянути в експозиційній залі Івано-Франківської обласної організації Національної спілки художників України, було інакше. Я чекала на неї, бо то було щось нове та інше. Ну принаймні, не пам'ятаю, щоб колись щось експонувалося у нас саме у такому форматі. Але нагадую: я звичайна письменниця, а не мистецтвознавиця, тому можу помилятися.

Та й враження, якими буду тут ділитися, звісно ж, емоційно-настрєві, а не професійні. Зрештою, думаю, що мистецтвознавці ще напишуть фахово про таку неординарну подію для Івано-Франківська.

Автором ідеї виступив Володимир Лукань, кураторка виставки - Оксана Мельничук, якій вдалося зібрати близько 100 автопортретів авторства 65 художників. Хронологічно – від 1938 року до року 2024. Роботи тих, хто у засвітах, і тих, кого можна зустріти на вулицях рідного міста. Відтак різні школи, техніки. Зрештою, різні покоління, різні традиції. Малярство, графіка, скульптура, лялькарство. Когось із зображених упізнаєш одразу, когось, мабуть, і не впізнав би, якби не підпис під роботою, когось пам'ятаєш і знаєш саме таким, як на автопортреті. Деякі з них бачила раніше, як-от роботу Тетяни Павлик «До світла», але тепер вони сприймаються абсолютно інакше. Колись ця робота для мене була красивою історією материнства. У роках війни сприймаєш цю історію по-іншому, та й світло, до якого дитина простягає рученята, інше. Чи скажімо, автопортрети Опанаса Заливахи, на які важливо дивитися зі знанням історії його життя. І вкотре переконаєшся, що між скульптурним Заливахою на лавочці на стометрівці, і ним, на автопортретах, не те, що різниця – прірва. І я зараз не про портретну схожість.

Найперше враження – здивування і відчуття потрапляння на велелюдну гостину. І стоїш така, і думаєш: де б то його притулитися - так, щоб і бачити всіх, і чути все: усмішки, погляди, жести. Бо ж ти начебто підглядаєш. Хоча, зрештою, будь-яке розглядання твору мистецтва або читання книги – це своєрідне підглядання за тим світом, який дещо або кардинально різниться від твого. І цілком нормально, якщо ти щось не розумієш, не пізнаєш чи не відчитуєш. Зрештою, це не твій мімесис. Але якщо вже говорити про нього, то за ним творчість людини – це наслідування природи, то що ж тоді таке автопортрет? «Я є тією темою, яку знаю найкраще», – говорила Фріда Кало.

Яку природу наслідує художник, коли вирішує зафіксувати себе так, як вміє найкраще? Зовнішні риси? Внутрішні? Себе в інтер'єрі чи екстер'єрі? Адже автопортрет – це не просто (не)впізнаваність автора на полотні, це ті речі та предмети, які він зображає біля себе, інші люди, які є на полотнах поряд із ними. Хтось пише себе з квітами, як Світлана Хміль, хтось із горням, як Оксана Мельничук, хтось із кавою, як Оксана Бейлах, хтось пише себе серед інших, як Богдан Бринський. Хтось пише себе у кольорі, а комусь оте різнобарв'я видається зайвим. І на це все теж цікаво поглянути, як і на очі, що дивляться на тебе з автопортретів, або й не дивляться, бо зосереджені на чомусь іншому, важливішому. Хтось із митців представив одну роботу, хтось кілька різних років. І то особливе споглядання через них за матеріальним втіленням минання часу і неминання митця. А ще про те, біля яких

робіт стоїться найдовше. Одні з таких для мене – автопортрети Михайла Фіголя. І не питаєте, чому, бо відповіді не маю.

Автопортрет – це про що? Про те, що хотів сказати художник про себе, справжнього? Про те, що він хотів би, щоб побачили у ньому люди? Про фіксування себе у найважливіші чи найдраматичніші миті життя? Наскільки правдивим є те, як він зображає себе? Наскільки ви повірите тому, що бачите, настільки це все і буде правдою. З мистецтвом завжди так. Його правдивість прямопропорційна і прямо залежна від довіри та віри того, хто сприймає.

Особливий бонус – особисте спілкування з авторами автопортретів та їхні розповіді – ні, не про них самих, про їхні роботи. Не опис, того, що зображено на полотні, а саме розповідь про те, що було тоді чи не тоді. І це ще один варіант справжнього споглядання.

З точки зору сучасного маркування мімезису, мабуть, найправдивішим є автопортрет Володимира Луканя 2022 року, на якому звичайна (?) фейсбучна аватарка. Ота, така, знаєте, яка з'являється, коли ми створюємо свій профіль у соцмережі. Ми можемо замінити її власним зображенням, а можемо залишити, підписавши справжнім ім'ям або вигаданим. Так з'являється позірна індивідуальність, бо справжня – то про інше, не про фото чи підпис. І скільки нас таких, однакових? Масових? Без справжніх індивідуальних рис та ознак. Ота аватарка є не лише індивідуальним автопортретом, а й автопортретом сучасного суспільства, бо ми уніфікуємося, знеособлюємося, втрачаємо щось глибинно-індивідуальне. Але вірю і сподіваюся, що автор таки помиляється, і ми остаточно не втратимо те, завдяки чому ми всі справжні, - нашу різність, а наступна автопортретна виставка не буде виставкою знеособлених аватарок, що у мертвій тиші позиратимуть на тих, хто завітає на виставку. Приймні, я у це вірю.

Мені видається, що це, певно, єдина виставка, на якій можна не мордуватися питанням «Що хотів сказати митець?», але питання «Чому саме так він сказав?» залишається відкритим, позачасовим та позамитцевим.